

Załącznik do Uchwały Nr 103/XVI/16
Rady Powiatu Bydgoskiego
z dnia 25 lutego 2016r.

**POWIATOWY PROGRAM
PRZECIWDZIAŁANIA PRZEMOCY
W RODZINIE ORAZ OCHRONY OFIAR
PRZEMOCY W RODZINIE
NA LATA 2016-2020**

Spis treści

I. Wprowadzenie

II. Przemoc w rodzinie - podstawy teoretyczne

1. Pojęcie przemocy w rodzinie
2. Przyczyny przemocy w rodzinie
3. Formy i skutki przemocy
4. Cykl przemocy w rodzinie

III. Perspektywa prawna

1. Akty prawne dotyczące zjawiska przemocy w rodzinie
2. Zadania ustawowe w zakresie przeciwdziałania przemocy w rodzinie

IV. Diagnoza zjawiska przemocy w rodzinie w powiecie

V. Zasoby instytucjonalne powiatu w zakresie przeciwdziałania przemocy w rodzinie

VI. Cele i kierunki działania

1. Cel strategiczny realizacji programu
2. Cele operacyjne i działania na rzecz przeciwdziałania przemocy w rodzinie

VII. Realizacja programu

1. Źródła finansowania
2. Realizatorzy programu
3. Adresaci
4. Monitoring i ewaluacja

I. Wprowadzenie

Opracowanie powiatowego programu przeciwdziałania przemocy w rodzinie i ochrony ofiar w rodzinie jest wykonaniem nałożonego na powiat obowiązku wynikającego z art. 6 ust. 3 pkt 1 ustawy z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie.

Program określa kompleksowe działania skierowane zarówno na profilaktykę przeciwdziałania przemocy, jak również na ochronę ofiar przemocy i edukację osób stosujących przemoc.

Zaplanowane w programie działania są kontynuacją szeregu czynności, które podjęto w ramach realizacji wcześniej uchwalonego „Programu przeciwdziałania przemocy w rodzinie w powiecie bydgoskim”, obowiązującego w latach 2011-2015.

Obecny program określa cztery zakresy podstawowych działań skierowanych do różnych grup odbiorców:

1. działania uprzedzające : informacyjne, edukacyjne, kierowane do ogółu mieszkańców powiatu bydgoskiego, a także do osób pracujących z ofiarami i sprawcami przemocy w rodzinie,
2. działania interwencyjne: opiekuńcze i terapeutyczne, kierowane do ofiar przemocy rodzinie oraz pouczające i izolujące, kierowane do osób stosujących przemoc w rodzinie;
3. działania wspierające: psychologiczne, pedagogiczne, terapeutyczne i inne, kierowane do osób doznających przemocy w rodzinie,
4. działania korekcyjno-edukacyjne, kierowane do osób stosujących przemoc w rodzinie.

Zaplanowane działania są spójne z wyznaczonymi kierunkami w dokumentach strategicznych zarówno krajowych, unijnych, jak i „Strategią Rozwoju Województwa Kujawsko-Pomorskiego 2020”, „Wojewódzkim Programem Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie dla Województwa Kujawsko-Pomorskiego do roku 2020” oraz „Powiatową Strategią Rozwiązywania Problemów Społecznych w Powiecie Bydgoskim na lata 2016-2020”.

II. Przemoc w rodzinie - podstawy teoretyczne

1. Pojęcie przemocy w rodzinie

Rodzina jest najważniejszym środowiskiem w życiu człowieka, kształtującym osobowość, system wartości, poglądy i styl życia. Ważną rolę w prawidłowo funkcjonującej rodzinie odgrywają wzajemne relacje pomiędzy rodzicami, oparte na miłości i zrozumieniu. W przypadku dezorganizacji rodzina nie jest w stanie realizować podstawowych zadań, role wewnątrzrodzinne ulegają zaburzeniu, łamane są reguły, a zachowania poszczególnych członków rodziny stają się coraz bardziej niezgodne z normami prawnymi i moralnymi oraz oczekiwaniami społecznymi.

Przemoc w rodzinie należy zaklasyfikować do kategorii zachowań negatywnych o dużej szkodliwości społecznej, która domowa może być zarówno skutkiem, jak i przyczyną dysfunkcji w rodzinie. Jest jedną z najcięższych form naruszenia praw człowieka. Przemoc jest w każdym przypadku naruszeniem godności, która stanowi istotę praw człowieka. Naruszanych jest przy tym wiele innych praw człowieka, jak prawo do zdrowia, prawo do wolnego wykonywania zawodu, prawo do ochrony przed pracą przymusową, prawo do swobodnego decydowania o miejscu pobytu.

Dla lepszego rozpoznania zjawiska przemocy w rodzinie konieczne jest jej zdefiniowanie.

Przemoc w rodzinie w perspektywie prawnej – Ustawa z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie (Dz. U. z 2015r. poz. 1390) określa przemoc, jako jednorazowe albo powtarzające się umyślne działanie lub zaniechanie naruszające prawa lub dobra osobiste członków rodzin (którymi w rozumieniu art. 115 § 11 k.k. są: małżonkowie, wstępni, zstępni, rodzeństwo, powinowaci w tej samej linii lub stopniu, osoby pozostające w stosunku przysposobienia oraz ich małżonkowie, a także osoby pozostające we wspólnym pożyciu, a także inne osoby wspólnie zamieszkujące lub gospodarujące), w szczególności narażające te osoby na niebezpieczeństwo utraty życia, zdrowia, naruszające ich godność, nietykalność cielesną, wolność, w tym seksualną, powodujące szkody na ich zdrowiu fizycznym lub psychicznym, a także wywołujące cierpienia i krzywdy moralne u osób dotkniętych przemocą.

Przemoc w rodzinie w perspektywie psychologicznej - to zamierzone i wykorzystujące przewagę sił działanie przeciw członkowi rodziny, naruszające prawa i dobra osobiste, powodujące cierpienie i szkody.

Istnieją 4 podstawowe kryteria rozpoznawania zjawiska przemocy domowej:

1. Nierównowaga sił – dysproporcja siły, gdzie jedna osoba jest silniejsza od pozostałych członków rodziny i świadomie wykorzystuje swoją przewagę,
2. Naruszanie godności i praw – osoba stosująca przemoc narusza godność innych osób, wykazując zachowania takie jak poniżanie, wyśmiewanie, ośmieszanie,
3. Intencjonalność – działania osoby stosującej przemoc są celowe, cel najczęściej stanowi zdobycie kontroli nad innymi, czy też wymuszenie posłuszeństwa,
4. Powodowanie cierpienia i szkód – stosowana przemoc powoduje szkody psychiczne i fizyczne; doświadczanie bólu i cierpienia sprawia, że ofiara ma mniejszą zdolność do samoobrony.

2. Przyczyny przemocy

Zbigniew Lew – Starowicz wśród przyczyn przemocy wymienia 3 główne czynniki: biologiczne, psychologiczne i kulturowe.

Czynniki biologiczne, które mogą mieć wpływ na agresję sprawcy to m.in.: wysoki poziom hormonu testosteronu, zaburzenia hormonalne (np. podwyższony poziom kortyzonu, a obniżony protaktyny), zaburzenia w ośrodkowym układzie nerwowym, zaburzenia chromosomowe, a także zmiany w układzie limbicznym i w płatach skroniowych.¹

Do czynników psychologicznych, które sprzyjają rozwojowi przemocy, najczęściej zaliczane są: negatywne doświadczenia z okresu dzieciństwa, cechy osobowości agresywno – impulsywnej, stresy, jak, np. przeżywanie agresji między rodzicami, odrzucanie w roli partnera seksualnego, nieudane relacje małżeńskie, alkohol, cechy dewiacyjne, cechy wrogości, lęki, zagrożenia.²

Omawiając czynniki kulturowe Z. Lew-Starowicz odnosi się do wielu badań. W tych czynnikach wskazuje, np. na fakt, że przemoc najbardziej rozpowszechniona jest w kulturach zdominowanych przez mężczyzn. Bardzo istotne znaczenie ma także negatywne oddziaływanie telewizji. Autor twierdzi, iż „przemoc płynąca z ekranów TV rodzi przemoc, potęguje też wyuczone wzorce zachowań agresywnych, powiela tradycyjne stereotypy płci.”³

Oprócz tych trzech głównych czynników, przyczyniających się do aktów przemocy, Z. Lew-Starowicz wymienia także czynniki rozwojowe oraz czynniki indywidualne i rodzinne. „Z czynników

¹ Z. Lew-Starowicz „Przemoc seksualna” W-wa 1992r.

² Tamże

³ Tamże, s.51,52

rozwojowych do najważniejszych zalicza się poziom ekonomiczny i społeczną izolację.⁴ Czynniki indywidualne i rodzinne, zwane również osobowościowymi, zawierają w sobie m.in.: różne zaburzenia osobowości, narkomanię, alkoholizm, trudności w zaspokajaniu potrzeb seksualnych, a także niedojrzałość, patologię postaw rodzicielskich, konflikty małżeńskie, itp.⁵

3. Formy i skutki przemocy

Charakteryzując przemoc w rodzinie przez pryzmat form jakie może ona przybrać, wyróżnia się:

1. Przemoc fizyczna

To wszelkiego rodzaju działania bezpośrednie z użyciem siły powodujące uszkodzenie ciała np. popychanie, przytrzymywanie, uderzanie, potrząsanie, policzkowanie, bicie, kopanie, szarpanie, duszenie itp.

2. Przemoc psychiczna

Sprawca podejmuje działania w celu obniżenia u ofiary poczucia własnej wartości, wywołuje u ofiary stany lękowe i depresyjne poprzez działania wykorzystujące świadome wpływanie jednej osoby na drugą, w szczególności na tok myślowy, postępowanie, sposób życia drugiej osoby bez jej przyzwolenia, za pomocą takich narzędzi jak np. wyśmiewanie, wyzywanie, poniżanie, stosowanie gróźb, szantażowanie, krytykowanie, kontrolowanie, izolowanie, wmawianie choroby psychicznej, ciągle niepokojenie itp.

3. Przemoc ekonomiczna

Polega na mniejszym lub większym uzależnieniu codziennego życia od tego, czy osoba, która w rodzinie dysponuje środkami finansowymi (sprawca), zachce się nimi podzielić. Celem przemocy ekonomicznej jest uzależnienie finansowe od sprawcy, np. ograniczanie dostępu do wspólnych środków finansowych, niezaspokajanie podstawowych potrzeb materialnych rodziny, okradanie, odbieranie zarobionych pieniędzy, uniemożliwianie podjęcia pracy zarobkowej, zaciąganie kredytów wbrew woli współmałżonka itp.

4. Przemoc seksualna

To wymuszanie różnego rodzaju niechcianych zachowań w celu zaspokojenia potrzeb seksualnych, np. wymuszanie pożycia seksualnego, wymuszanie nieakceptowanych przez partnera form współżycia seksualnego, gwałt, wyśmiewanie ciała itp.

⁴ Tamże, s.52

⁵ Z. Lew-Starowicz „Przemoc seksualna” W-wa 1992r.

5. Przemoc przez zaniedbanie

Zaniedbanie jest opisywane jako nietypowa forma przemocy, występująca wówczas, gdy mamy do czynienia z brakiem czynności prawidłowych. Jest to naruszenie obowiązku opieki ze strony osób bliskich, najczęściej wobec dzieci, osób starszych czy osób niepełnosprawnych. Są to sytuacje, w których najbardziej podstawowe potrzeby (wyżywienie, ubranie, higiena, opieka lekarska, bezpieczeństwo, wychowanie) nie są zaspokajane przez osoby za to odpowiedzialne. W tym kontekście wymienia się zaniedbanie fizyczne, emocjonalne lub psychiczne.⁶

W literaturze przedmiotu mówi się o różnych formach przemocy, którym towarzyszy pragnienie spowodowania cierpienia u ofiary i wywołania szkód. Przemoc niesie ze sobą dramatyczne skutki zarówno bezpośrednie, jak też dalekosiężne dla osób jej doświadczających (dorosłych, jak i dzieci), często niewidoczne w pierwszym kontekście, a jednak prowadzące do stopniowej dezorganizacji psychiki i normalnego funkcjonowania ofiar. Charakterystyczne jest przekonanie sprawcy o bezradności ofiary i poczucie własnej bezkarności. Słabość ofiary wynika z przewagi fizycznej osoby stosującej przemoc lub okoliczności, w których sprawca uzyskuje władzę psychiczną⁷.

Warto zaznaczyć, iż przemoc w rodzinie ma tragiczne konsekwencje nie tylko dla samej ofiary i jej rodziny, ale także dla całego społeczeństwa i państwa. Koszty emocjonalne największe ponosi sama ofiara, jednak państwo pokrywa koszty świadczeń i pomocy udzielanej ofiarom i sprawcom przemocy w rodzinie. Koszty, jakie pokrywa państwo związane są między innymi z: *pomocą społeczną* (zasiłki celowe, okresowe i pomoc terapeutyczna), *opieką zdrowotną* (w zakresie leczenia zdrowia psychicznego ofiar przemocy oraz leczenia urazów i uszkodzeń ciała), *wymiarem sprawiedliwości* (działalność policji i prokuratury - prowadzenie dochodzeń, nadzory prokuratorskie, więziennictwo, pomoc prawna w zakresie prawa karnego, cywilnego i rodzinnego (sprawy rozwodowe, separacje i sprawy alimentacyjne), a także *mieszkalnictwem* (w tej kategorii mieszczą się wydatki związane z utrzymaniem i prowadzeniem ośrodków dla ofiar przemocy, a także koszty ponoszone przez władze lokalne, które są odpowiedzialne za sprawy lokalowe).

⁶ I. Pospiszyl, *Przemoc w rodzinie*, Warszawa 1998, s. 14-16

⁷ Mellibruda J., *Oblicza przemocy*, Warszawa 1993, s. 23.

Według Ogólnopolskiego Pogotowia dla Ofiar Przemocy w Rodzinie “Niebieska Linia” do skutków stosowania przemocy zalicza się:

Skutki przemocy	
PRZEMOC FIZYCZNA	bezpośrednie: uszkodzenia ciała - urazy, rany, złamania, stłuczenia, zadrapania, siniaki, poparzenia; następujące skutki: choroby w wyniku powikłań i stresu, zespół stresu pourazowego, życie w chronicznym stresie, poczuciu zagrożenia, strachu, lęku, napady paniki, bezsenność, zaburzenia psychosomatyczne, itp.;
PRZEMOC PSYCHICZNA	zniszczenie poczucia mocy sprawczej ofiary, jej poczucia własnej wartości i godności, uniemożliwienie podjęcia jakichkolwiek działań niezgodnych z zasadą posłuszeństwa, osłabienie psychicznych i fizycznych zdolności stawiania oporu oraz wyrobienie przekonania o daremności jego stawiania, odizolowanie od zewnętrznych źródeł wsparcia, całkowite uzależnienie ofiary od prześladowcy, stały strach i utrata nadziei, choroby psychosomatyczne, ciągły stres, zaburzenia snu, itp.
PRZEMOC SEKSUALNA	obrażenia fizyczne, ból i cierpienie, obniżona samoocena i poczucie własnej wartości, utrata poczucia atrakcyjności i godności, zaburzenia seksualne, oziębłość, zamknięcie się /lęk, strach, unikanie seksu/, uogólniona niechęć i obawa do przedstawicieli płci sprawcy przemocy, itp.
PRZEMOC EKONOMICZNA	obrażenia fizyczne, ból i cierpienie, obniżona samoocena i poczucie własnej wartości, utrata poczucia atrakcyjności i godności, zaburzenia seksualne, oziębłość, zamknięcie się /lęk, strach, unikanie seksu/, uogólniona niechęć i obawa do przedstawicieli płci sprawcy przemocy, itp.

3. Cykl przemocy w rodzinie

Według Ogólnopolskiego Pogotowia dla Ofiar Przemocy w Rodzinie “Niebieska Linia” wyróżnia się trzy cykle przemocy:

- **Faza narastania napięcia** - w tej fazie osoba stosująca przemoc staje się napięta i stale poirytowana. Każdy drobiazg wywołuje złość, z byle powodu wywołuje awanturę. W tej fazie często zaczyna więcej pić, brać narkotyki lub inne substancje zmieniające świadomość. Może poniżać ofiarę – jej kosztem poprawiając swoje samopoczucie. Sprawia wrażenie jakby coraz mniej panował nad swoim gniewem. Osoba, która przemocy doznaje, uspokaja sprawcę, wywiązuje się ze swoich obowiązków, spełnia wszystkie zachcianki sprawcy. Często go przeprasza i ulega mu. Niektóre osoby mają w tej fazie różne dolegliwości fizyczne jak: bóle żołądka, głowy, bezsenność, utratę apetytu. Inne wpadają w apatię, tracą energię do życia lub

stają się niespokojne i pobudliwe nerwowo. Jest to wynik narastania napięcia, który w pewnym momencie staje się nie do wytrzymania.

- **Faza gwałtownej przemocy**- w tej fazie partner staje się gwałtowny. Wpada w szal i wyładowuje się najczęściej na słabszych członkach rodziny. Eksplozję wywołuje najczęściej jakiś drobiazg np. lekkie opóźnienie posiłku. Przemoc doznawana w tej fazie może być mniej lub bardziej groźna fizycznie, ale zawsze jest bardzo krzywdząca emocjonalnie. Po zakończeniu wybuchu osoba doznająca przemocy jest w szoku, nie może uwierzyć w to co się stało, odczuwa wstyd i przerażenie. Staje się apatyczna i traci ochotę do życia.

- **Faza miodowego miesiąca**- partner wyładował już złość i wie, że posunął się za daleko. Nagle staje się zupełnie inną osobą. Szczerze żałuje tego co zrobił, okazuje skruchę i obiecuje, że taka sytuacja nigdy się nie powtórzy. Zaczyna okazywać ciepło i miłość. Przynosi kwiaty, prezenty – zachowuje się jakby przemoc nigdy nie miała miejsca. Osoba doznająca przemocy zaczyna wierzyć w to, że partner się zmienił, a przemoc była jedynie incydentem. Problem z fazą miodowego miesiąca polega na tym, że jak każdy miodowy miesiąc nie trwa długo. To pułapka, która zatrzymuje ofiary w cyklu przemocy.

Cykle takie mogą trwać przez wiele lat, przy czym zwykle skracają się fazy "miodowego miesiąca", wydłużają i bardziej dramatycznie przebiegają fazy narastania napięcia i gwałtownej przemocy. To co kiedyś było w fazie "miodowego miesiąca" przyjemności przekształca się w unikanie przykrości, bólu i cierpienia. Po pewnym czasie faza miodowego miesiąca zanika całkowicie i pozostają tylko dwie fazy (Fazy przemocy w rodzinie, źródło: www.niebieskalinia.pl)

III. Perspektywa prawna

1. Akty prawne dotyczące zjawiska przemocy w rodzinie

Przemoc w rodzinie jako problem ogólnospołeczny ujmowany w kontekście łamania podstawowych praw człowieka znalazła odzwierciedlenie w wielu dokumentach, m.in.:

- Karta Praw Podstawowych Unii Europejskiej (z 2000 r.),
- Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej (Dz. U. z 1997r., Nr 78, poz. 483 ze zm.),
- Kodeks karny (Dz. U. z 1997r. Nr 88 poz. 553 ze zm.),
- Kodeks rodzinny i opiekuńczy (Dz. U. z 2015r. poz. 2082),

- Ustawa z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie (t.j. Dz.U. z 2015, poz. 1390),
- Ustawa z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej (Dz. U. z 2015 r., poz. 163 ze zm),
- Ustawa z dnia 26 października 1982 r. o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi (Dz. U. z 2015 r., poz. 1286 ze zm.),
- Rozporządzenie Ministra Pracy i Polityki Społecznej z dnia 22 lutego 2011 r. w sprawie standardu podstawowych usług świadczonych przez specjalistyczne ośrodki wsparcia dla ofiar przemocy w rodzinie, kwalifikacji osób zatrudnionych w tych ośrodkach, szczegółowych kierunków prowadzenia oddziaływań korekcyjno-edukacyjnych wobec osób stosujących przemoc w rodzinie oraz kwalifikacji osób prowadzących oddziaływania korekcyjno-edukacyjne (Dz. U. z 2011 r. Nr 50, poz. 259),
- Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 13 września 2011 r. w sprawie procedury „Niebieskie Karty” oraz wzorów formularzy „Niebieska Karta” (Dz. U. z 2011 r. Nr 209, poz. 1245),
- Uchwała Nr 76 z dnia 29 kwietnia 2014r. w sprawie ustanowienia Krajowego Programu Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie na lata 2014-2020 (M.P. z 2014 r., poz. 445),
- Wojewódzki Program Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie dla Województwa Kujawsko-Pomorskiego do roku 2020 - przyjęty Uchwałą Nr 24/899/13 Zarządu Województwa Kujawsko-Pomorskiego z dnia 19 czerwca 2013 r.,
- Ramowy Program oddziaływań korekcyjno-edukacyjnych dla osób stosujących przemoc w rodzinie przyjęty Uchwałą nr 3/31/15 Zarządu Województwa Kujawsko-Pomorskiego z dnia 21 stycznia 2015 r. w sprawie przyjęcia programów: „Ramowy program ochrony ofiar przemocy w rodzinie” i „Ramowy program oddziaływań korekcyjno-edukacyjnych dla osób stosujących przemoc w rodzinie”.

2. Zadania ustawowe w zakresie przeciwdziałania przemocy w rodzinie

Jednolite działania na rzecz przeciwdziałania przemocy w rodzinie w Polsce określa ustawa z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie (t.j. Dz.U. z 2015, poz. 1390).

Obowiązki powiatu w zakresie przeciwdziałania przemocy w rodzinie dzielą się na zadania własne powiatu i zadania z zakresu administracji rządowej realizowane przez powiat. Zadania własne powiatu określa art. 6 ust. 3 i ust. 4 cytowanej wyżej ustawy. Należy do nich:

- 1) Opracowanie i realizacja powiatowego programu przeciwdziałania przemocy w rodzinie oraz ochrony ofiar przemocy w rodzinie,
- 2) Opracowanie i realizacja programów służących działaniom profilaktycznym mającym na celu udzielenie specjalistycznej pomocy, zwłaszcza w zakresie promowania i wdrożenia prawidłowych metod wychowawczych w stosunku do dzieci w rodzinach zagrożonych przemocą w rodzinie,
- 3) Zapewnienie osobom dotkniętym przemocą w rodzinie miejsc w ośrodkach wsparcia,
- 4) Zapewnienie osobom dotkniętym przemocą w rodzinie miejsc w ośrodkach interwencji kryzysowej.

Do powiatowych zadań zleconych przez administrację rządową należy:

- 1) Tworzenie i prowadzenie specjalistycznych ośrodków wsparcia dla ofiar przemocy w rodzinie,
- 2) Opracowanie i realizacja programów oddziaływań korekcyjno-edukacyjnych dla osób stosujących przemoc w rodzinie.

IV. Diagnoza zjawiska przemocy w rodzinie w powiecie bydgoskim

Przemoc w rodzinie jest problemem trudnym do zdiagnozowania. Zdaniem specjalistów rozmiary i szkodliwość zjawisk związanych z przemocą w rodzinie wskazują na to, że jest to jeden ze szczególnie ważnych problemów społecznych. Wymaga on stworzenia dobrze zorganizowanego i zaplanowanego na wiele lat programu przeciwdziałania

Krajowy Program Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie, w tym również ustawa o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie formułują zadania dla instytucji samorządowych i państwowych w celu zwalczania i zapobiegania tego problemu. Nadrzędnym, wspólnym celem działań instytucji jest zmniejszenie rozmiarów przemocy, pomoc i wsparcie osób uwikłanych w to zjawisko. Podejmowanie interwencji w środowisku wobec osoby dotkniętej przemocą odbywa się na podstawie procedury „Niebieskie Karty”. Procedura „Niebieskie Karty” obejmuje ogół czynności podejmowanych i realizowanych w związku z uzasadnionym podejrzeniem zaistnienia przemocy w rodzinie przez przedstawicieli policji, jednostek organizacyjnych pomocy społecznej, gminnych komisji rozwiązywania problemów alkoholowych, jednostek organizacyjnych oświaty i jednostek organizacyjnych ochrony zdrowia.

Poniższe tabele obrazują statystyczne ujęcie ujawnionego zjawiska przemocy w rodzinie na terenie Powiatu Bydgoskiego.

Tabela nr 1. Liczba „Niebieskich Kart” sporządzanych przez przedstawicieli różnych służb działających na terenie Powiatu Bydgoskiego w 2014 r. i I półroczu 2015r.

Liczba niebieskich Kart sporządzana w poszczególnych gminach powiatu w 2014 r. i I półroczu 2015 r.	Białe Błota		Dąbrowa Chełmińska		Dobrcz		Koronowo		Nowa Wieś Wielka		Osiesko		Sicienko		Solec Kujawski	
	2014r.	I półrocze 2015r.	2014r.	I półrocze 2015r.	2014r.	I półrocze 2015r.	2014r.	I półrocze 2015r.	2014r.	I półrocze 2015r.	2014r.	I półrocze 2015r.	2014r.	I półrocze 2015r.	2014r.	I półrocze 2015r.
Jednostki organizacyjne pomocy społecznej	12	4	3	0	5	1	7	4	10	4	6	3	4	2	11	8
Policja	18	6	11	6	17	13	44	20	13	8	31	8	13	8	62	38
Oświata	1	4	0	0	0	1	0	2	1	0	1	3	2	1	0	1
Gminna komisja rozwiązywania problemów alkoholowych	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0	0	0	0	0	0	0
Ochrona zdrowia	1	0	0	0	0	0	0	1	0	0	0	0	0	0	4	0
Ogółem	32	14	14	6	22	15	51	27	25	13	38	14	19	11	77	47

Zródło: dane z Zespołów Interdyscyplinarnych funkcjonujących na terenie Powiatu Bydgoskiego.

Przedstawione dane obrazują ujawnioną skalę występowania zjawiska przemocy domowej na terenie Powiatu Bydgoskiego. Procedurą „Niebieskiej Karty” w 2014 r. objętych było 278 rodzin. Z kolei w I półroczu 2015 r. 147 rodzin. Największy odsetek „Niebieskich Kart” jest sporządzanych przez policję, w wyniku przeprowadzonych interwencji domowych, w 2014 r. było to 75,18 % ogółu, z kolei w I półroczu 2015 r. 72,79% ogółu „Niebieskich Kart”.

Przemoc w rodzinie zawsze narusza prawa osoby przeciwko której jest skierowana. Skutkiem ich naruszania jest odpowiedzialność prawna osoby, która stosuje przemoc. Tabela nr 2 zawiera informacje dotyczące wyroków Sądu wydanych w związku z występowaniem przemocy w rodzinie na terenie Powiatu Bydgoskiego w okresie od 2012 r. do I półrocza 2015 r.

Tabela nr 2. Liczba wyroków Sądu wydanych w związku z występowaniem przemocy w rodzinie na terenie Powiatu Bydgoskiego.

Wyszczególnienie	2012 r.	2013 r.	2014 r.	I półrocze 2015r.
Liczba osób skazanych prawomocnym wyrokiem Sądu za przestępstwo z art. 207 kk popełnione na szkodę członka rodziny oraz ewentualnie innego przestępstwa, w których sposób zachowania sprawcy polegał na stosowaniu przemocy w rodzinie w rozumieniu art. 2 pkt. 2 ustawy z dnia 29 lipca 2005r. o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie	41	42	39	18
Liczba osób skazanych prawomocnym wyrokiem Sądu, wobec których jednocześnie orzeczono obowiązek uczestnictwa w oddziaływaniach korekcyjno-edukacyjnych	5	10	4	5

Źródło: Sąd Okręgowy w Bydgoszczy.

Niewątpliwie w wyniku występowania przemocy domowej, konsekwencje w różnych sferach życia ponoszą dzieci wychowujące się w rodzinie dotkniętej tym problemem. Dom rodzinny, w którym występują akty przemocy przestaje być azylem oraz ostoją miłości i bezpieczeństwa. Przemoc w rodzinie przekreśla szansę na prawidłowy i harmonijny rozwój dziecka. Z związku z bezpośrednim zagrożeniem życia lub zdrowia dzieci w wyniku występowania przemocy w rodzinie, służby socjalne w trybie art. 12 a ustawy z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie, mogą odebrać dziecko w rodziny, w celu zapewnienia mu bezpieczeństwa.

Tabela nr 3. Liczba dzieci odebranych z rodziny w trybie art. 12 a ustawy o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie w 2014 r.

Gmina	Liczba dzieci odebranych z rodziny w trybie art. 12 a ustawy o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie w 2014 r. w związku z zagrożeniem życia lub zdrowia w godzinach 7.30-15.30	Liczba dzieci odebranych z rodziny w trybie art. 12 a ustawy o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie w 2014 r. w związku z zagrożeniem życia lub zdrowia w godzinach 15.30 – 7.30
Białe Błota	0	1
Dąbrowa Chełmińska	0	0
Dobrcz	0	0
Koronowo	1	0
Nowa Wieś Wielka	0	0
Osielsko	1	0
Sicienko	0	0
Solec Kujawski	1	1

Źródło: WPS KPUW w Bydgoszczy.

Tabela nr 4. Liczba dzieci odebranych z rodziny przez Policję i umieszczonych w niezagrażającym im środowisku.

Gmina	2012 rok	2013 rok	2014 rok
Białe Błota	0	0	0
Dąbrowa Chełmińska	0	0	0
Dobrcz	0	0	0
Koronowo	0	0	0
Nowa Wieś Wielka	0	0	0
Osielsko	5	3	1
Sicienko	0	0	0
Solec Kujawski	0	1	2

Źródło: Komenda Miejska Policji w Bydgoszczy.

Ofiary przemocy w rodzinie, w tym głównie kobiety z małoletnimi dziećmi wymagające zapewnienia całodobowego schronienia korzystają z miejsc w Specjalistycznych Ośrodkach Wsparcia dla Ofiar Przemocy w Rodzinie. Tabela nr 5 przedstawia liczbę osób dorosłych wraz z dziećmi z terenu Powiatu Bydgoskiego korzystających w latach 2012 – 2014 z wymienionej formy pomocy.

Tabela nr 5. Liczba osób z terenu Powiatu Bydgoskiego korzystających z całodobowego schronienia w SOW dla Ofiar Przemocy w Rodzinie w latach 2012 – 2014.

Rok	SOW dla Ofiar Przemocy w Rodzinie	Liczba osób dorosłych	Liczba dzieci
2012	SOW dla Ofiar Przemocy w Rodzinie w Jaksicach	2	5
	SOW dla Ofiar Przemocy w Rodzinie w Tucholi	3	8
2013	SOW dla Ofiar Przemocy w Rodzinie w Jaksicach	2	2
	SOW dla Ofiar Przemocy w Rodzinie w Tucholi	0	0
2014	SOW dla Ofiar Przemocy w Rodzinie w Jaksicach	3	4
	SOW dla Ofiar Przemocy w Rodzinie w Tucholi	2	4

Źródło: WPS KPUW w Bydgoszczy.

Obowiązkiem służb interweniujących w konkretnym przypadku wystąpienia przemocy jest udzielenie pomocy stosownie do okoliczności.

V. Zasoby instytucjonalne powiatu w zakresie przeciwdziałania przemocy w rodzinie

Do zasobów instytucjonalnych powiatu działających w obszarze przeciwdziałania przemocy w rodzinie należą:

1. Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Bydgoszczy świadczący porady prawne, psychologiczne, pedagogiczne w ramach poradnictwa specjalistycznego;
2. Komisariaty i posterunki Policji;
3. Ośrodki Pomocy Społecznej;
4. Powiatowa Poradnia Psychologiczna w Koronowie z filią w Bydgoszczy;
5. Czas Nadziei”(organizacja działająca na terenie gminy Osielsko);

6. Terenowy Komitet Ochrony Praw Dziecka (działający na terenie gminy Sicienko, i gminy Solec Kujawski);
7. Stowarzyszenie Wspierania Rodzin (działające na terenie gminy Solec Kujawski);

W poniższej tabeli zestawione zostały zasoby instytucjonalne w poszczególnych gminach powiatu, w zakresie świadczenia pomocy osobom doznającym przemocy.

Tabela nr 6. Zasoby instytucjonalne w zakresie świadczenia pomocy osobom doznającym przemocy.

Gmina	Zasoby instytucjonalne w zakresie świadczenia pomocy osobom doznającym przemocy
Białe Błota	Punkt Interwencji Kryzysowej Rodzinny Punkt Konsultacyjny • psycholog • psychiatra • prawnik • terapeuci od uzależnień i współuzależnień Zespół Interdyscyplinarny
Dąbrowa Chełmińska	Pomoc świadczona w ramach GOPS w Dąbrowie Chełmińskiej. Psycholog do spraw przemocy prowadzi terapię z osobami uwikłanymi w przemoc. Zespół Interdyscyplinarny
Dobrcz	Punkt Konsultacyjny • psycholog • specjalista do spraw przeciwdziałania przemocy w rodzinie, kurator sądu rodzinnego • psychoterapeuta ds. przeciwdziałania przemocy w rodzinie Zespół Interdyscyplinarny
Koronowo	Punkt Interwencji Kryzysowej dla Ofiar Przemocy Domowej Pomoc świadczona w ramach MGOPS w Koronowie
Nowa Wieś Wielka	Pomoc w ramach GOPS w Nowej Wsi Wielkiej przy współpracy Komitetu Ochrony Praw Dziecka • psycholog • prawnik Zespół Interdyscyplinarny
Osielsko	Rodzinny Punkt Konsultacyjny • wsparcie dla osób współuzależnionych oraz ofiar przemocy. • prawnik • psycholog do spraw przemocy, oraz terapeuta do spraw uzależnień. • terapeuta dla osób uzależnionych oraz spotkanie grupy anonimowych alkoholików Zespół Interdyscyplinarny
Sicienko	Rodzinny Punkt Konsultacyjny • specjalista ds. przeciwdziałania przemocy domowej • specjalista psychoterapii uzależnień • psycholog • psychoterapeuta uzależnień • prawnik • lekarz psychiatra

	Zespół Interdyscyplinarny
Solec Kujawski	W ramach MGOPS w Solcu Kujawskim funkcjonuje • Punkt Konsultacyjny ds. Przeciwdziałania przemocy w rodzinie • Punkt Konsultacyjny dla osób z problemem alkoholowym • Punkt Konsultacyjny dla osób współuzależnionych • Punkt Konsultacyjny ds. przeciwdziałania narkomanii Współpraca ze Specjalistycznym Ośrodkiem Wsparcia dla ofiar Przemocy w Jaksicach koło Inowrocławia w zakresie udzielania schronienia ofiarom przemocy. Zespół Interdyscyplinarny.

(Źródło: dane z gmin Powiatu Bydgoskiego)

Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w ramach realizacji zadań powiatu z zakresu przeciwdziałania przemocy w rodzinie świadczy pomoc osobom będącym ofiarami przemocy w rodzinie z terenu Powiatu Bydgoskiego w formie bezpłatnych porad psychologa, pedagoga i prawnika. Powyższe wsparcie udzielane jest w ramach poradnictwa specjalistycznego. Punkt poradnictwa specjalistycznego jest wpisany do prowadzonego przez Wojewodę Kujawsko-Pomorskiego Rejestru Jednostek Specjalistycznego Poradnictwa pod nr 15. Działalność pedagoga i psychologa oraz prawnika polega między innymi na poradnictwie w ramach szeroko pojętej interwencji kryzysowej, w szczególności dla ofiar przemocy w rodzinie. Poradnictwo prawne w przypadku ofiar przemocy w rodzinie obejmuje informowanie o obowiązujących przepisach prawa, głównie z zakresu prawa rodzinnego i opiekuńczego, zabezpieczenia społecznego, ochrony praw lokatorów, ustawy o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie.

W latach 2012-2014 realizowane były również programy korekcyjno-edukacyjne dla sprawców przemocy w rodzinie (3 edycje). Programem objęto łącznie 28 sprawców przemocy (mężczyzn), zamieszkujących na terenie Powiatu Bydgoskiego. Program realizowano w warunkach wolnościowych, w formie sesji indywidualnych i grupowych prowadzonych przez parę trenerów.

Na stronie internetowej Powiatowego Centrum Pomocy Rodzinie zamieszczone są informacje dotyczące uzyskania pomocy w przypadku wystąpienia zjawiska przemocy w rodzinie.

VI. Cele i kierunki działania

1. Cel strategiczny realizacji programu

„Zwiększenie skuteczności działań podejmowanych w obszarze przeciwdziałania przemocy w rodzinie oraz zmniejszenie skali tego zjawiska.”

2. Cele operacyjne i działania na rzecz przeciwdziałania przemocy w rodzinie

Cele i działania zaplanowane do realizacji w ramach niniejszego programu mają służyć poprawie sytuacji osób i rodzin doświadczających przemocy, jak i ochronie osób i rodzin zagrożonych przemocą.

Warunkiem efektywnego zapobiegania i zwalczania przemocy jest stworzenie spójnego i wielopoziomowego systemu pomocy osobom uwięzonym w przemoc.

Cel operacyjny 1: Zmniejszenie skali zjawiska przemocy w rodzinie

ZADANIA	DZIAŁANIA	WSKAŹNIKI OSIĄGNIĘCIA CELU	REALIZATORZY	TERMIN REALIZACJI
1. Monitorowanie zjawiska przemocy w rodzinie	- gromadzenie danych dotyczących zjawiska przemocy w rodzinie na terenie powiatu	- ilość zebranych informacji w ramach współpracy interdyscyplinarnej	PCPR	2016-2020
2. Zwiększenie świadomości społecznej nt. zagrożeń wynikających z przemocy w rodzinie	- organizacja kampanii, konferencji, szkoleń dotyczących przemocy w rodzinie	- liczba zorganizowanych kampanii, konferencji, szkoleń dotyczących przemocy w rodzinie	Powiatowe placówki oświatowe, Powiatowa Poradnia Psychologiczno-Pedagogiczna, Placówki opiekuńczo-wychowawcze	2016- 2020
3. Rozwój działań profilaktycznych w zakresie przeciwdziałania przemocy w rodzinie	- propagowanie materiałów informacyjnych, ulotek o formach dostępnej pomocy;	- liczba rozpropagowanych materiałów informacyjnych	PCPR	2016-2020

	- prowadzenie działań edukacyjno-profilaktycznych skierowanych do dzieci i młodzieży, rodzin zastępczych mających na celu przeciwdziałanie przemocy w rodzinie	- ilość podjętych działań	PCPR, powiatowe placówki oświatowe, Powiatowa Poradnia Psychologiczno-Pedagogiczna	2016-2020
	- prowadzenie działań edukacyjno-profilaktycznych wśród rodzin zagrożonych przemocą w rodzinie, mających na celu wzmocnienie prawidłowych postaw wychowawczych	- ilość podjętych działań	powiatowe placówki oświatowe, Powiatowa Poradnia Psychologiczno-Pedagogiczna	2016-2020
	4. Wspieranie działań społeczności lokalnych na rzecz przeciwdziałania przemocy w rodzinie	- liczba i rodzaj akcji podjętych inicjatyw	PCPR, powiatowe placówki oświatowe, Powiatowa Poradnia Psychologiczno-Pedagogiczna, placówki opiekuńczo-wychowawcze	2016-2020

Cel operacyjny 2: Zwiększenie skuteczności ochrony ofiar przemocy w rodzinie oraz dostępności pomocy

ZADANIA	DZIAŁANIA	WSKAŹNIKI REALIZACJI CELU	REALIZATORZY	TERMIN REALIZACJI
1. Zapewnienie specjalistycznej pomocy osobom doświadczającym przemocy	- zapewnienie osobom dotkniętym przemocą w rodzinie bezpiecznego, czasowego schronienia oraz dostępu do pomocy specjalistycznej	- liczba osób dotkniętych przemocą, skierowanych do bezpłatnych specjalistycznych ośrodków dla Ofiar Przemocy w Rodzinie, ośrodków wsparcia, ośrodków interwencji kryzysowej, schronisk	PCPR, SOW dla Ofiar Przemocy w Rodzinie w Jaksicach, SOW dla Ofiar Przemocy w Rodzinie w Tucholi	2016-2020
	- Udobępnienie pomocy psychologiczno- prawnej dla osób doświadczających przemocy	- liczna osób korzystających z porad,	PCPR	2016-2020
	- upowszechnienie informacji w zakresie możliwości i form uzyskania pomocy	- prowadzenie zakładki poświęconej przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie na stronie internetowej PCPR, - liczba opracowanych i upowszechnionych materiałów informacyjnych,	PCPR	2016-2020

	- interdyscyplinarna współpraca na rzecz kompleksowej pomocy osobom uwięzianym w przemoc domową,	- liczba realizowanych przedsięwzięć	PCPR we współpracy z Zespołami Interdyscyplinarnymi, OPS, placówkami oświatowymi, Powiatową Poradnią Psychologiczno-Pedagogiczną, organizacjami pozarządowymi	2016-2020
	- zapewnienie bezpieczeństwa krzywdzonym dzieciom w trybie art. 12a	- liczba umieszczonych dzieci w rodzinnej i instytucjonalnej pieczy zastępczej w wyniku występowania przemocy w rodzinie	PCPR	2016-2020
2. Podnoszenie kompetencji służb i przedstawicieli podmiotów realizujących działania z zakresu przeciwdziałania przemocy w rodzinie	- organizacja konferencji, szkoleń i spotkań zwiększających kompetencje z zakresu przeciwdziałania przemocy w rodzinie	- liczba szkoleń, spotkań,	PCPR	2016-2020
	- grupy wsparcia dla osób pracujących z osobami doświadczającymi przemocy w rodzinie i osobami	- liczba spotkań grup wsparcia w zależności od zdiagnozowanych potrzeb	PCPR	2016-2020

	stosującymi przymoc w oparcu o zapotrzebowanie			
--	---	--	--	--

Cel operacyjny 3: Zwiększenie skuteczności działań korekcyjno-edukacyjnych wobec osób stosujących przemoc w rodzinie

ZADANIA	DZIAŁANIA	WSKAŹNIKI REALIZACJI CELU	REALIZATORZY	TERMIN REALIZACJI
1. Rozwój działań skierowanych do osób stosujących przemoc	- realizowanie powiatowego programu oddziaływań korekcyjno-edukacyjnych dla osób stosujących przemoc w rodzinie	- liczba edycji programu korekcyjno-edukacyjnego, - liczba osób biorących udział w programie,	PCPR	2016-2020
	- monitoring skuteczności programów oddziaływań korekcyjno-edukacyjnych przez okres 3 lat po zakończeniu programu korekcyjno-edukacyjnego,	- liczba osób stosujących przemoc w rodzinie, które po ukończeniu programu korekcyjno-edukacyjnego powróciły do zachowań polegających na stosowaniu przemocy w rodzinie,	PCPR przy współpracy z OPS, sądami, Zespołami Interdyscyplinarnymi	2016-2020
	- stosowanie procedury Niebieskiej Karty	- liczba sporządzonych formularzy Niebieskich Kart, liczba przekazanych formularzy do Zespołów Interdyscyplinarnych	PCPR przy współpracy z Zespołami Interdyscyplinarnymi, OPS	2016-2020

2. Wsparcie inicjatyw zwiększających udział osób stosujących przemoc w programach oddziaływań korekcyjno- edukacyjnych	- przekazywanie informacji o realizowanych w danym roku programach korekcyjno- edukacyjnych do prezesów Sądów, prokuratury rejonowej, zespołów kuratorskich, ośrodków pomocy społecznej i zespołów interdyscyplinarnych	- przekazanie informatora o realizowanych w danym roku programach korekcyjno- edukacyjnych,	PCPR	2016-2020
--	--	--	------	-----------

VII. Realizacja programu

1. Źródła finansowania

Środki finansowe na działania zaplanowane w programie przeciwdziałania przemocy w rodzinie i ochrony ofiar przemocy w rodzinie na lata 2016-2020 pochodzić będą z:

- budżetu powiatu bydgoskiego (w tym budżetów jednostek organizacyjnych powiatu),
- budżetu państwa w ramach dotacji na dofinansowanie zadań własnych i zadań zleconych,
- funduszy europejskich,
- funduszy organizacji pozarządowych,
- innych programów i grantów.

2. Realizatorzy programu

Realizatorami działań zdefiniowanych w programie jest samorząd powiatu bydgoskiego oraz wszystkie podmioty na terenie powiatu bydgoskiego działające na rzecz osób doświadczających przemocy lub stosujących przemoc, a w szczególności:

- Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Bydgoszczy,
- Ośrodki Pomocy Społecznej,
- Zespoły Interdyscyplinarne,
- Policja,
- Poradnia Psychologiczno - Pedagogiczna w Koronowie z filią w Bydgoszczy,
- placówki służby zdrowia,
- placówki oświatowe,
- organizacje pozarządowe.

3. Adresaci

Program kierowany jest do:

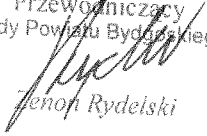
- osób dotkniętych przemocą w rodzinie, w tym współmałżonków lub partnerów, dzieci, osób starszych, osób niepełnosprawnych,
- osób stosujących przemoc w rodzinie,
- świadków przemocy w rodzinie,
- osób zagrożonych występowaniem przemocy w rodzinie,
- przedstawicieli podmiotów realizujących działania z zakresu przeciwdziałania przemocy w rodzinie.

4. Monitoring i ewaluacja

Monitoring programu będzie prowadzony przez Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Bydgoszczy. W ramach rocznego sprawozdania z działalności Powiatowego Centrum Pomocy Rodzinie w Bydgoszczy będzie analizowany stopień realizacji programu.

Niniejszy program jest dokumentem otwartym – w miarę potrzeb i w wyniku ewaluacji zadania w nim zawarte mogą ulegać zmianie.

Ewaluację prowadzi Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie. Do oceny skuteczności działań programowych niezbędna jest współpraca z partnerami programu, szczególnie tymi, którzy realizują programy przeciwdziałania przemocy i ochrony ofiar przemocy w rodzinie.

Przewodniczący
Rady Powiatu Bydgoskiego

Zenon Rydelski